

ΤΟ ICOM ΚΑΙ ΟΙ "ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ" ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Τέτη Χατζηνικολάου

Προϊσταμένη της Δ/σης Λαϊκού Πολιτισμού
Πρόεδρος του Ελληνικού Τμήματος του ICOM

Το 1989, όταν το σχεδόν νεοσύστατο τότε Ελληνικό Τμήμα του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (International Council of Museums - ICOM)¹, στην προσπάθειά του να παρουσιάσει στη χώρα μας βασικά μουσειολογικά κείμενα, ανέλαβε τη μετάφραση του *Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας του ICOM (Code of Professional Ethics)*², βρέθηκε μπροστά σ' ένα γλωσσικό δίλημμα. Πώς να αποδώσει στα Ελληνικά τον όρο "museum professionals" ("Professionnels de musées"); Να ακολουθήσει την κατά λέξη μετάφραση "επαγγελματίες των μουσείων", να μιλήσει για εργαζόμενους στα μουσεία ή να χρησιμοποιήσει περιεκτικά τον όρο "μουσειολόγοι";

Γρήγορα αποδείχθηκε ότι το πρόβλημα δεν ήταν απλώς και μόνο μεταφραστικό. Αντίθετα, ήταν πρόβλημα περιεχομένου του όρου.

Άσχετα από το γεγονός του πώς λύθηκε το θέμα ή πώς θα αντιμετωπισθεί στην επανέκδοση του Κώδικα που ήδη ετοιμάζεται, το ουσιώδες ζήτημα παραμένει. Ποια είναι η ταυτότητα του "museum professional"; Είναι μία ή πολλές; Πώς ορίζει το ICOM αυτήν την ταυτότητα;

Ας προσεγγίσουμε όμως το θέμα παίρνοντας τα πράγματα από την αρχή.

Το ICOM αυτοπροσδιορίζεται ως ένας επιστημονικός-επαγγελματικός οργανισμός στην υπηρεσία των μουσείων. Ιδρύθηκε το Νοέμβριο του 1946 στο Μουσείο του Λούβρου από εργαζόμενους στα μουσεία, τα οποία είχαν σοβαρά απειληθεί από τις καταστροφές του Β' Παγκοσμίου πολέμου³. Όπως είναι φυσικό, ως επιστημονικός-επαγγελματικός οργανισμός, δεν θα μπορούσε παρά να έχει ως κύριο μέλημα την επισήμανση των προβλημάτων των μουσείων και των εργαζομένων σ' αυτά και, βεβαίως, την ανάπτυξη του επιστημονικού τομέα της Μουσειολογίας. Σ' αυτό συνέβαλαν πολλά σεμινάρια, διεθνείς συναντήσεις, εργαστήρια και άλλες πρωτοβουλίες σε πολλές χώρες του κόσμου, που οδήγησαν σταδιακά στην εξειδίκευση του προσωπικού των Μουσείων και στη δημιουργία από το ICOM ομάδων εργασίας και επιτροπών με ειδικό αντικείμενο.

Κατά συνέπεια, τόσο από την επαγγελματική ιδιότητα των ιδρυτών και τον προβληματισμό που οδήγησε στην ίδρυση του ICOM, όσο και από τους σκοπούς και τα πρώτα του βήματα προκύπτει σαφώς όχι μία μοναδική, αλλά μία πολλαπλή ταυτότητα.

Ένας "museum professional" δεν είναι ένας τεχνοκράτης που επικαλύπτει πιστικά ή όχι όλες τις αποχρώσεις και τις δραστηριότητες του μουσείου. Αντίθετα, είναι η ειδικοίς δια-

φορά που χαρακτηρίζει έναν ειδικό επιστήμονα ή τεχνικό, όταν αυτός εργάζεται σ' ένα μουσείο.

Εξάλλου, αυτό αποτυπώθηκε και στην πράξη. Το ICOM δεν λειτουργεί ενιαία, χωρίς επιτροπές και επιμέρους εσωτερικές διαφοροποιήσεις. Είναι γνωστό ότι, εκτός από τις Εθνικές Επιτροπές (National Committees, δηλαδή τα μέλη της κάθε χώρας), δημιούργησε Διεθνείς Επιτροπές (International Committees), με κριτήριο αφενός τις ειδικότητες που απαιτεί η λειτουργία ενός μουσειακού οργανισμού και αφετέρου τα διάφορα είδη των μουσείων.

Σήμερα το ICOM απαρτίζεται από 26 Διεθνείς Επιτροπές και συνδέεται με 12 συνεργαζόμενες θυγατρικές οργανώσεις⁴. Ως προς τις ειδικότητες των εργαζομένων στα μουσεία και τους επιμέρους τομείς οργάνωσης και λειτουργίας τους, αναφέρουμε τις Διεθνείς Επιτροπές Μουσειολογίας, Αρχιτεκτονικής και Μουσειογραφικών Τεχνικών, Τεκμηρίωσης, Συντήρησης, Ασφάλειας των μουσείων, Οπτικοακουστικών και Νέων Τεχνολογιών, Εκπαίδευσης και Πολιτιστικής Δράσης στα μουσεία, Δημοσίων Σχέσεων, Διοίκησης Μουσείων, Εκπαίδευσης του Προσωπικού, Ανταλλαγής Εκθέσεων. Όσον αφορά στα είδη των μουσείων, λειτουργούν οι Διεθνείς Επιτροπές Μουσείων Αρχαιολογίας και Ιστορίας, Επιστημών και Τεχνολογίας, Φυσικής Ιστορίας, Καλών Τεχνών, Εφαρμοσμένων Τεχνών, Μουσείων Μουσικών

Οργάνων, Γυαλιού, Λογοτεχνίας, κ.ο.κ.

Στις θυγατρικές οργανώσεις συγκαταλέγονται οι Ενώσεις Αγροτικών Μουσείων, Μουσείων Αρχιτεκτονικής, Ανοικτού Χώρου, Στρατιωτικής Ιστορίας, Ναυτικών Μουσείων, Μουσείων Μεταφορών και Επικοινωνιών, και άλλες.

Αυτή η μεγάλη ποικιλία αποδεικνύει την πολλαπλή ταυτότητα, για την οποία μιλήσαμε παραπάνω.

Στην Ελλάδα θα μπορούσε αυτό το σκεπτικό να έχει αντίκρισμα, και ποιο θα ήταν αυτό;

Στη θετική απάντηση του ερωτήματος το αντίκρισμα δεν θα ήταν άλλο από τη συστηματική του κοινού τελικού στόχου της καθημερινής δουλειάς του αρχαιολόγου, του ιστορικού της τέχνης, του αρχιτέκτονα, του μηχανολόγου, του συντηρητή, του επιστήμονα της πληροφορικής, του παιδαγωγού, του εξειδικευμένου στην πολι-

ρεται φυσικά σε πολλούς τομείς της επιστήμης, ακολουθεί ένας δεύτερος κύκλος σπουδών εξειδίκευσης. Και εάν τον δεύτερο μπορούσε μέχρι πρόσφατα συχνά να τον υποκαταστήσει η εμπειρία και η πολύχρονη απασχόληση σε συγκεκριμένους τομείς του μουσείου, η έλλειψη του πρώτου αναίρετα ουσιαστικά τη δυνατότητα σύνθεσης της ταυτότητας του επαγγελματία.

Προχωρώντας παραπέρα το ICOM, ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του '70, έχει επισημάνει την ανάγκη όχι μόνο εξειδίκευσης αλλά και διαρκούς επιμόρφωσης, ώστε να μπορεί ο επαγγελματίας να ανταποκριθεί στην αποστολή που καλείται να εκπληρώσει το μουσείο για να γίνει και να παραμείνει ο καθρέπτης της κοινωνίας και των αιτημάτων της. Διότι τότε μόνο θα καταξωθεί στην κοινή συνείδηση και θα κατοχυρώσει την αυτονομία του ως ανεξάρτητο επι-

τιστική διαχείριση επιστήμονα, του σχεδιαστή, και τόσων άλλων απασχολούμενων στα μουσεία: πώς, δηλαδή, τα τεκμήρια της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς θα διασωθούν, θα καταγραφούν, θα τεκμηριωθούν, θα συντηρηθούν και θα προβληθούν όχι μόνο στο ειδικό, αλλά στο ευρύτερο κοινό κάθε ηλικίας, με σκοπό "τη μελέτη, την εκπαίδευση και την ψυχαγωγία".

Ο σκοπός αυτός δεν απορρέει μόνο από τον ορισμό του μουσείου, όπως αυτός διατυπώθηκε από το ICOM⁵, αλλά και από το ρόλο που το μουσείο καλείται να διαδραματίσει, ώστε να ανταποκριθεί όχι μόνο στην ανάγκη προστασίας της σημαντικής πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας, αλλά και στις απαιτήσεις της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας στα τέλη του 20ού αιώνα⁶.

Και μαζί με το ρόλο του σύγχρονου μουσείου έρχεται στο προσκήνιο και ο ρόλος του επαγγελματία, του "μουσειολόγου".

Αν δεχθούμε ότι η ταυτότητά του είναι πολλαπλή, όπως την αναλύσαμε πιο πάνω, τότε και ο ρόλος του είναι πολλαπλός, αλλά κυρίως συνθετικός: είναι η δυνατότητα εφαρμογής σε έναν συγκεκριμένο μουσειακό οργανισμό εξειδικευμένων θεωρητικών και τεχνικών γνώσεων, που αφορούν όχι μόνο τους σκοπούς του, αλλά και όλες τις επιμέρους λειτουργίες του. Άρα τον πρώτο κύκλο βασικών σπουδών που θα αναφε-

στημονικό πολιτιστικό ίδρυμα.

Στον 21ο αιώνα ίσως αυτή να είναι και η μοναδική επιλογή.

Σημειώσεις

1. Η Καθημερινή, "Επτά Ημέρες", 18 Μαΐου 1997.
2. Κώδικας Επαγγελματικής Δεοντολογίας, εκδ. ICOM, Ελληνικό Τμήμα, Αθήνα 1989.
3. *Histoire de l'ICOM (1946-1996)*, εκδ. ICOM, Παρίσι 1998.
4. Ο.π., σσ. 96-99. Βλ. επίσης *ICOM News* (Τριμηνιαία περιοδική έκδοση του ICOM).
5. Άρθρο 3 του καταστατικού του ICOM. Κώδικας Επαγγελματικής Δεοντολογίας, ό.π., σσ. 4-5.
6. Τα Μουσεία στην υπηρεσία της κοινωνίας", *Histoire de l'ICOM*, ό.π., σσ. 45-47.

ICOM and the "Museum Professionals": A First Approach

Teti Hatzinikolaou

A first approach to the identity and physiognomy of the specialized professional, who, according to the terminology of the International Council of Museums (ICOM), is called "museum professional", is made in this article.

Through the history and the basic texts of ICOM this physiognomy appears to be a multifold one. Finally, the role that the "museologist" is assigned to play in the organization and function of a modern museum is examined.

T. H.

1. Ο Κώδικας Επαγγελματικής Δεοντολογίας και η έκδοσή: Ο Συντηρητής. Ορισμός του επαγγελματία, αποτελούν δύο βασικά βοηθήματα για τους εργαζόμενους στα μουσεία.

2. Η περιοδική έκδοση *Nouvelles de l'ICOM* (ICOM NEWS) είναι το κύριο εργαλείο επικοινωνίας των μελών του ICOM.